

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

**TAARIFA YA MWAKA KUHUSU UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI YA
BUNGE YA BAJETI KATIKA KIPINDI CHA JANUARI, 2018 HADI JANUARI, 2019**

**PAMOJA NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA KIPINDI CHA NUSU
MWAKA 2018/2019**

**(Imetolea chini ya Kanuni ya 117(15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la
Januari, 2016)**

Ofisi ya Bunge
S.L.P 941
DODOMA.

YALIYOMO

1.0. UTANGULIZI	1
2.0. UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA KAMATI	1
2.1. TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA SERIKALI KWA MWAKA 2017/2018	3
2.1.1. Pato la Taifa.....	3
2.1.2. Mfumuko wa Bei	4
2.1.3. Mwenendo wa Thamani ya Shilingi.....	5
2.1.4. Deni la Taifa.....	6
2.1.5. Mikopo ya Kibiashara	7
2.2. UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA KWA MWAKA 2018/2019	8
2.2.1. Uboreshaji wa Mazingira ya Uwekezaji kwa Sekta Binafsi.....	8
2.2.2. Urasimishaji wa Sekta Isiyo Rasmi	9
2.2.3. Diplomasia ya kiuchumi.....	9
2.3. MISWADA ILIYOSHUGHULIKIWA NA KAMATI KWA MWAKA 2018.....	11
2.3.1. Muswada wa Sheria ya Fedha wa mwaka 2018 (The Finance Bill, 2018) .	11
2.3.2. Muswada wa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha ya Mwaka 2018 (<i>The Microfinance Act, 2018</i>)	11
2.3.3. Muswada wa Sheria ya Ubia baina ya Serikali na Sekta Binafsi (<i>The Public Private Partnership Amendment Bill, 2018</i>)	12
2.4. AZIMIO LILIO SHUGHULIKIWA NA KAMATI KWA MWAKA 2018	12
3.0. MAPENDEKEZO YA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA PAMOJA NA MWONGOZO WA KUTAYARISHA MPANGO NA BAJETI YA SERIKALI KWA MWAKA 2019/2020.	13
4.0. HOJA ZA KAMATI ZA BUNGE ZA KISEKTA	14

5.0. UTEKELEZAJI WA SHERIA YA FEDHA YA MWaKa 2018 KWA KIPINDI CHA NUSU MWAKA 2018/2019.	18
6.0. UTEKELEZAJI WA BAJETI YA SERIKALI KATIKA KIPINDI CHA NUSU YA KWANZA YA MWAKA WA FEDHA 2018/2019 NA MWELEKEO HADI JUNI 2019.	24
6.1. Mwenendo wa Makusanyo ya Ndani	24
6.2. Mwenendo wa Matumizi.....	27
6.2.1. Matumizi ya Kawaida.....	27
7.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA JUMLA	29
8.0. HITIMISHO	34

1.0. UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, Kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Bunge, Toleo la Mwaka 2016, naomba kuchukua fursa hii kukushukuru kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Taarifa ya Mwaka kuhusu utekelezaji wa majukumu ya Kamati ya Bunge ya Bajeti katika kipindi cha mwezi Januari 2018 hadi Januari 2019 pamoja na tathmini ya utekelezaji wa Bajeti ya Serikali ya mwaka 2018/19 katika kipindi cha nusu mwaka.

2.0. UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA KAMATI

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha mwaka 2018, Kamati ya Bajeti ilitekeleza majukumu yake kwa kuzingatia majukumu yaliyoanishwa katika kifungu cha 9(1) cha Sheria ya Bajeti Sura ya 439 Mwaka 2015, Kanuni za Bunge Toleo la 2016, Sheria ya Fedha na Sheria nyingine, taratibu na miongozo mbalimbali iliyopo inayohusiana na masuala ya fedha, kodi na bajeti. Katika kutekeleza shughuli hizo, Kamati ilikutana na Serikali, Taasisi, Mashirika na Sekta binafsi pamoja na wadau mbalimbali ili kuwasikiliza pamoja na kupokea Taarifa na maoni mbalimbali ambayo Kamati ilitumia wakati ikitekeleza majukumu yake na hatimaye kutoa maoni na ushauri kwa Serikali.

Mheshimiwa Spika, zifuatazo ni kazi zilizotekelezwa na Kamati ya Bajeti katika kipindi cha kuanzia mwezi Januari 2018 hadi Januari 2019: -

- a) Kufuatilia na kusimamia utekelezaji wa Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2017/2018;
- b) Kupitia na kujadili utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa katika kipindi cha Mwaka 2017/2018;

- c) Kutathmini na kuchambua Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Serikali kwa kipindi cha Mwaka 2018/2019 yatokanayo na vyanzo vya kodi na vyanzo vingine visivyo vya kodi;
- d) Kupitia na kujadili kuhusu Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa kipindi cha Mwaka 2019/2020;
- e) Kupitia na kujadili utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Fedha na Mipango kwa mwaka wa fedha 2017/2018; pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa mwaka wa fedha 2018/2019;
- f) Kuchambua na kushauri kuhusu Muswada wa Sheria ya Fedha wa mwaka 2018 (*The Finance Act, 2018*);
- g) Kuchambua na kushauri kuhusu Muswada wa Marekebisho ya Sheria ya Ubia baina ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (*The Public Private Partnership (Amendment) Bill, 2018*));
- h) Kuchambua na kushauri kuhusu Muswada wa Sheria ya Huduma ndogo za Fedha wa mwaka 2018 (*The Microfinance Act, 2018*);
- i) Kuchambua na kushauri kuhusu Azimio la Bunge la kuridhia Mkataba wa Takwimu wa Afrika (*The African Charter on Statistics*);
- j) Kupitia na kujadili kuhusu Mwongozo wa kutayarisha Mpango na Bajeti ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2019/2010
- k) Kupitia na kujadili utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa katika kipindi cha mwaka 2018/2019;
- l) Kushiriki mafunzo mbalimbali yenye lengo la kuwaongezea wajumbe wa Kamati uwezo na ujuzi katika kuchambua Sera za kodi, fedha na za kiuhasibu zilizopendekezwa na Serikali;

- m) Kukutana na wadau mbalimbali wa masuala ya kodi na kujadili changamoto mbalimbali zilizojitokeza katika utekelezaji wa sheria mbalimbali za kodi na sizizo za kikodi zinazoathiri sekta binafsi
- n) Kufanya utafiti na uchambuzi wa vyanzo mbalimbali vya mapato na kutoa mapendekezo kuhusu hatua za kupunguza utegemezi wa kibajeti;
- o) Kutoa ushauri wa jumla kuhusu bajeti ya Serikali kwa Bunge na Kamati za Kudumu za Bunge.
- p) Kuchambua hoja zilizojitokeza kwenye Kamati za Bunge za Kisekta wakati wa kujadili Bajeti za Wizara kwa mwaka 2017/2018 kwa ajili ya kuishauri Serikali.

Mheshimiwa Spika, Kamati inatoa shukrani kwa Serikali na wadau wote waliowezesha kukamilika kwa shughuli hizi.

2.1. TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA SERIKALI KWA MWAKA 2017/2018

Mheshimiwa Spika, tathmini ya utekelezaji wa Bajeti ya Serikali inakwenda sambamba na kuangalia mwenendo wa viashiria mbalimbali vya uchumi. Kwa muhtasari mwenendo wa viashiria hivyo vya ukuaji wa uchumi vimetathminiwa kama ifuatavyo:

2.1.1. Pato la Taifa

Mheshimiwa Spika, takwimu za Serikali zinaonesha uchumi wa Taifa ulikua kwa wastani wa **asilimia 7.0** kwa kipindi cha miaka mitatu mfululizo (2015-2017). Aidha, katika kipindi cha Januari hadi Juni 2018, Pato la Taifa lilikuwa kwa **asilimia 7.0** ikilinganishwa na **asilimia 6.3** katika kipindi kama hicho mwaka 2017. Kiwango cha ukuaji wa uchumi kimechochewa na

kuendelea kuongezeka na kuimarika kwa miundombinu, upatikanaji wa uhakika wa nishati ya umeme pamoja na kuongezeka kwa utolewaji wa huduma za jamii na bidhaa. Aidha, sekta zilizokua kwa kasi zaidi kwa kipindi hicho ilikuwa ni ujenzi **asilimia 15.7**, uzalishaji viwandani **asilimia 12.0**, habari na mawasilino **asilimia 11.2** na uchukuzi na uhifadhi mizigo **asilimia 8.2**.

Mheshimiwa Spika, Sekta zilizoendelea kutoa mchango mkubwa katika Pato la Taifa (Januari – Juni, 2018) ni kilimo **asilimia 34.5**. Ujenzi **asilimia 16.8** na Biashara **asilimia 10.1**. Aidha, kasi ya ukuaji wa sekta ya kilimo imeendelea kuwa ndogo (**asilimia 3.6**) kwa kipindi hicho licha ya kutoa mchango mkubwa katika Pato la Taifa.

2.1.2. Mfumuko wa Bei

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali katika kusimamia sera za kodi na kudhibiti mfumuko wa bei kupungua kutoka wastani wa **asilimia 4.3** mwaka 2017/2018 hadi kufikia kiwango cha chini kabisa cha **asilimia 3.0** mwezi Novemba, 2018 ambapo lengo la kipindi cha muda wa kati ni asilimia 5. Hatua hii imefikiwa baada ya mwenendo wa bidhaa na huduma za jamii kuwa imara kwa kipindi chote cha mwaka kutoka Januari hadi Desemba , 2018 pamoja na kutengamaa kwa bei ya mafuta katika soko la Dunia na utekelezaji madhubuti wa sera ya fedha na za bajeti. (Rejea jedwali namba 1).

Jedwali Namba 1: Mwenendo wa bei za bidhaa na huduma za jamii na mfumuko wa bei kutoka mwezi Januari hadi desemba, 2018 (des. 2015=100)

Mwezi	Fahirisi za Bei za Taifa	Mfumuko wa Bei wa Taifa (%)	Mfumuko wa Bei wa Bidhaa za Vyakula (%)	Mfumuko wa Bei wa Bidhaa Zisizo za Vyakula (%)	Mfumuko wa Bei ambao Haujumuishi Vyakula na Nishati (%)
Jan-18	110.13	4.0	6.7	2.8	1.4
Feb-18	111.33	4.1	5.8	3.3	1.7
Mar-18	112.70	3.9	5.0	3.5	1.6
Apr-18	113.20	3.8	4.0	3.9	1.4
May-18	113.24	3.6	3.2	4.5	1.6
Jun-18	112.81	3.4	3.8	4.0	1.6
Jul-18	112.44	3.3	3.0	4.2	1.6
Aug-18	112.01	3.3	3.2	4.6	2.0
Sep-18	112.12	3.4	3.1	4.8	2.2
Oct-18	111.83	3.2	2.5	5.0	2.3
Nov-18	112.17	3.0	2.0	5.3	2.6
Dec-18	112.76	3.3	2.6	5.4	3.1
Wastani 2018	112.23	3.5	3.7	4.3	1.9
Wastani 2017	108.42	5.3	9.6	3.2	2.0

Chanzo: Ofisi ya Taifa ya Takwimu, 2018

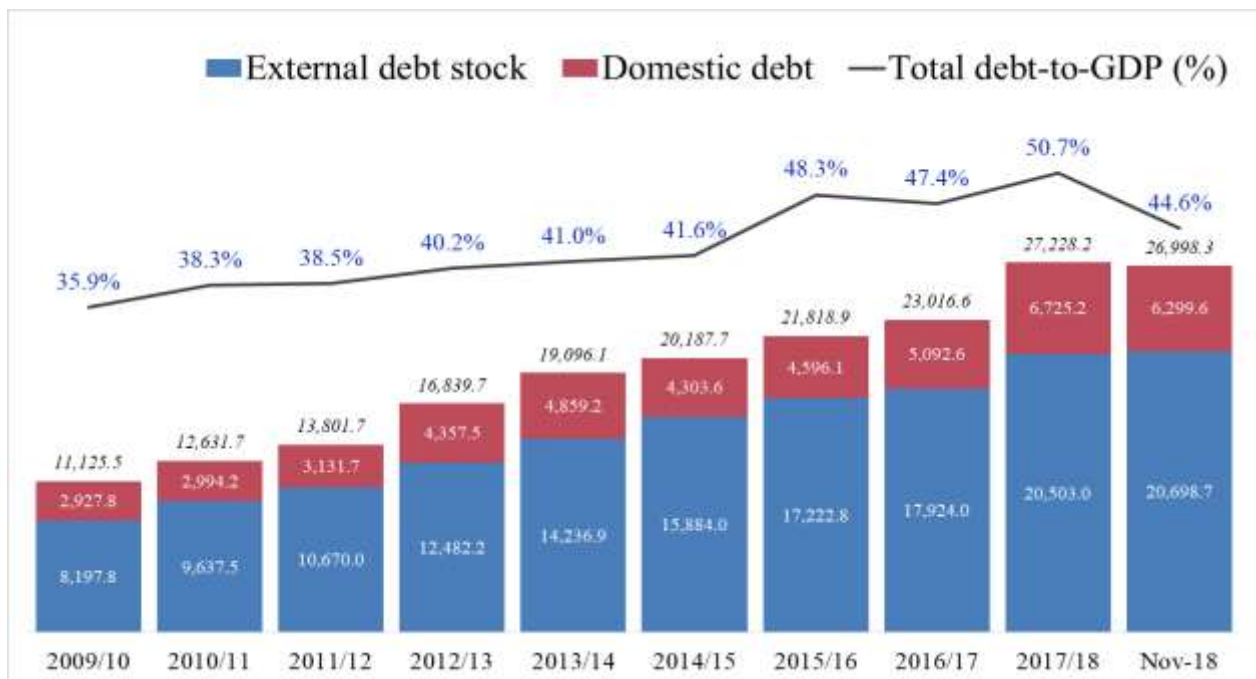
2.1.3. Mwenendo wa Thamani ya Shilingi

Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonesha kuwa kwa kipindi cha Julai hadi Novemba 2018, Dola ya Marekani imebadilishwa kwa wastani wa Shilingi 2,276 ilikilinganishwa na Shilingi 2,235 katika kipindi cha Julai hadi Novemba 2017. Hii inaonesha Shilingi ilipungua thamani dhidi ya Dola (depreciation) kwa asilimia 1.8. Kamati inatoa angalizo kuwa, Moja; Serikali iongezee jitihada ya mauzo ya bidhaa na huduma nje, Pili; Viwanda vizalishe zaidi bidhaa ambazo zinaagizwa nje kwa wingi. Hatua hizi zitasaidia kupunguza nakisi ya urari wa biashara na hivyo kuongeza upatiakanji wa fedha za kigeni na hivyo kuongeza thamani ya Shilingi (appreciation)

2.1.4. Deni la Taifa.

Mheshimiwa Spika, Takwimu zinaonyesha kuwa Deni la Serikali limeendelea kukua. Deni hili linajumuisha fedha zilizokopwa na Serikali kutoka katika vyanzo vya ndani na nje , pia na Sekta Binafsi kutoka nje ya nchi kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo. Hadi kufikia Novemba 2018, Deni la Taifa limekuwa likikua taratibu hadi kufikia Shilingi 61.8 trilioni. Ukuaji wa deni umetokana na mahitaji ya uwekezaji kwenye miradi ya maendeleo na kijamii nchini kwa ajili ya kukuza uchumi.

Kielelezo Namba 1: Mwenendo wa ukuaji wa Deni la Serikali (Deni la Ndani na Nje).

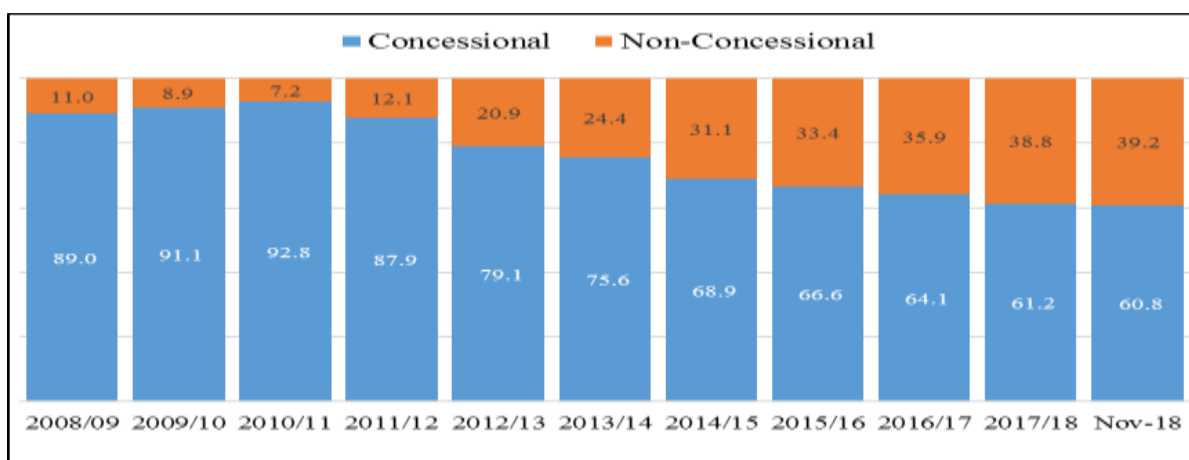
Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua kuwa Serikali hukopa kwa sababu ya kupata fedha kwa ajili ya miradi ya maendeleo, kupata fedha za kigeni kwa ajili ya kulinda urari wa malipo wa kimataifa, kukopesha taasisi za ndani za umma kutekeleza miradi ya kimkakati na pia kuendeleza soko la ndani la mitaji ili kujenga uwezo wa soko kuwezesha Serikali na sekta

binafsi kukopa zaidi siku zijazo (Domestic debt market development). Hata, hivyo pamoja na sababu nzuri za ukopaji ikiwemo ukizingatia kwamba deni kuwa himilivu, Kamati inaendelea kuishauri Serikali iangalie uwiano uliopo kati ya mwenendo wa upatikanaji wa mapato ya ndani pamoja na ulipaji wa Deni la Serikali na athari zake katika bajeti na uchumi.

2.1.5. Mikopo ya Kibiashara

Mheshimiwa Spika, tathmnini zinaonesha kuwa Serikali kwa sasa imelazimika kujielekeza zaidi kukopa mikopo yenye masharti ya kibiashara (Non Concessional Loans) kuliko yenye masharti nafuu (Concessional) kama ilivyokuwa awali. Kutokana na ugumu wa upatikanaji wa mikopo hii, Kamati bado inaona mikopo yenye masharti ya kibiashara (Non Concessional Loans) ina riba kubwa na hivyo kuwepo kwa mzigo mkubwa wa ugharamiaji wa mikopo kupitia mapato ya ndani na hivyo kuathiri utekelezaji wa Bajeti hasa kwa upande wa utekelezaji wa miradi ya maendeleo na utoaji wa huduma za maendeleo.

Kielelezo Namba 2: Mwenendo wa mikopo ya masharti ya Kibiashara na masharti nafuu.

2.2. UTEKELEZAJI WA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA KWA MWAKA 2018/2019

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 94 Bunge lilijadili mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2018/2019 uliowasilishwa Bungeni na Waziri wa Fedha na Mipango. Kamati ilipata fursa ya kufanya tathmini ya Utekelezaji wa Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Mwaka 2017/2018, kuchambua na baadaye kutoa maoni na mapendekezo kuhusu Mpango wa mwaka 2018/2019, kupitia Taarifa ya Kamati iliyowasilishwa Bungeni. Bunge lilitoa maoni na mapendekezo na hatimaye Mpango huo kuidhinishwa.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla, utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/18 ulikuwa wa kuridhisha. Changamoto iliyojitokeza ni ile ya kutopokea kiasi cha fedha za nje kutoka kwa wahisani zilizotarajiwa kutekeleza baadhi ya miradi. Changamoto hii imepelekea Kamati kuendelea kuishauri Serikali kupanga Bajeti yake ya Maendeleo kwa kutegemea mapato yake ya ndani na mikopo ya ndani ambayo upatikanaji wake ni wa uhakika.

Aidha, Kamati inapenda kutoa angalizo kwa Serikali kuhakikisha kuwa ukopaji wake katika vyanzo vya ndani hauathiri upatikanaji wa mikopo kwa Sekta binafsi.

Mheshimiwa Spika, kamati imeridhishwa na hatua ya utekelezaji wa mapendekezo mbalimbali yanayotolewa na Kamati kwa Serikali. Baadhi ya mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2018/19 ambayo Serikali imeyafanyia kazi ni yafuatayo: -

2.2.1. Uboreshaji wa Mazingira ya Uwekezaji kwa Sekta Binafsi

Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuweka mikakati na mipango mbalimbali ya kuboresha Mazingira ya Ufanyaji Biashara na Uwekezaji

Nchini. Serikali iliandaa na kuanza kutekeleza Mwongozo wa Mapinduzi ya Kuboresha Mazingira ya ufanyaji biashara Tanzania “*Blueprint*” ambayo endapo itasimamiwa vizuri italeta maboresho katika mazingira ya ufanyaji biashara na uwekezaji nchini. Pamoja na hatua hii muhimu, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kufanya mabadiliko ya baadhi ya Sheria ili *Blueprint* iweze kutekelezeka pamoja na kuweka muda maalumu wa utekelezaji wa muongozo huo. Aidha, mwongozo huu utafsiriwe katika lugha ya Kiswahili ili uweze kuleta uelewa wa pamoja kwa wadau.

2.2.2. Urasimishaji wa Sekta Isiyo Rasmi

Mheshimiwa Spika, bado kuna idadi kubwa ya biashara na wafanyabiashara wadogo wanaojihusisha na shughuli mbalimbali za kiuchumi katika mfumo usio rasmi, hivyo kutochangia katika mapato ya Serikali. Shughuli hizi zinaonekana katika pato ghafi la Taifa na kuonyesha kwamba pato la taifa linakua lakini hazionekani katika uchangiaji wa kodi. Hali hiyo inasababisha wigo wa kodi kuwa mdogo “*narrow tax base*”.

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua kwamba Serikali imeanza kuwatambua na kuwasajili baadhi ya wafanyabiashara wadogo kwa kutoa vitambulisho na kuwapa namba ya mlipa kodi (TIN Number) ikiwa ni jitihada ya kuwajumuisha kwenye mfumo rasmi. Vilevile, Serikali inaandaa utaratibu wa kuwatambua na kuwasajili wakulima wote nchini ili waweze kupewa vitambulisho. Hatua hizi zitasaidia Serikali kuwa na takwimu sahihi za wajasiliamali na wakulima na hivyo kuweza kupanga mipango yake kwa ufasaha pamoja na urasimishaji wa sekta isiyo rasmi ili iweze kutoa mchango wake kwenye mapato ya kodi.

2.2.3. Diplomasia ya Kiuchumi

Mheshimiwa Spika, Diplomasia ya kiuchumi ni eneo muhimu katika kusaidia Serikali kukuza uchumi na kupanua wigo wa ukusanyaji wa

mapato Mafanikio yake yanategemea kwa kiasi kikubwa utangazaji wa vivutio vilivyopo ili kuvutia wawekezaji wa kigeni kwenye sekta mbalimbali kama vile kilimo, uvuvi, utalii, miundombinu, biashara na huduma. Kamati imeridhishwa na hatua ambazo Serikali imeanza kuzichukua ikiwa ni pamoja na kutoa maelekezo kwa Waheshimiwa Mabalazi wote kuanza kutafuta masoko ya bidhaa za Tanzania pamoja na kuvutia wawekezaji wapya kuja nchini. Kamati imeona kuwa ni vema Balozi zeu zikashirikiana na mamlaka mbalimbali na Taasisi za Serikali kama vile TANTRADE, TANAPA, TAWA, Ngorongoro Conservation Authority, TNBC na TIC katika kuitangaza nchi yetu kwenye masuala ya utalii, biashara na uwekezaji

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuendelea kutekeleza maoni na mapendekezo yenye lengo la kuboresha utekelezaji wa mipango ya maendeleo ya Serikali. Baadhi ya maoni hayo ni;-

- i. Kuongeza kasi ya kuweka mazingira mazuri yatakayoweza utekelezaji wa Miradi ya Ubia kati ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi;
- ii. Kupitia upya gharama za ujenzi wa barabara nchini kwani baadhi ya barabara zimeonekana kujengwa kwa gharama kubwa sana;
- iii. Kuona umuhimu wa kukusanya yenyewe mapato yake (kodi, tozo) katika maeneo mengi badala ya kutumia kampuni binafsi kukusanya mapato (outsourc);
- iv. Kuboresha maeneo na mifumo ya ukusanyaji wa mapato katika vituo vya mabasi, maegesho ya magari, masoko, kumbi za starehe na viwanja vya michezo;
- v. Kuweka muda maalum ambao kila Halmashauri italazimika kupitia Sheria zake za ukusanyaji kodi kwa lengo la kuhuisha kulingana na mabadiliko ya wakati na mazingira;
- vi. Kuhuisha mifumo ya utambuzi wa wananchi kwa kutumia aina moja ya kitambulisho. Mfano kuhuisha taarifa za Vitambulisho vya Taifa

(NIDA), usajili wa vizazi na vifo unaofanywa na RITA, vitambulisho vya mpiga kura, pamoja na kusajili anuani za makazi.

2.3. MISWADA ILIYOSHUGHULIKIWA NA KAMATI KWA MWAKA 2018

Mheshimiwa Spika, Kwa nyakati tofauti Kamati ya Bajeti ilipitia na kujadili miswada mbalimbali iliyoelekezwa kwake na hatimaye kutoa ushauri na mapendekezo kwenye vifungu mbalimbali vya Miswada hiyo. Kwa muhtasari Kamati ilipitia na kujadili miswada ifutayo: -

2.3.1. Muswada wa Sheria ya Fedha wa mwaka 2018 (The Finance Bill, 2018).

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipitia na kujadili Muswada wa Sheria ya Fedha wa Mwaka 2018 uliokuwa na lengo la kufanya mabadiliko ya vifungu mbalimbali vya sheria kwa kuondoa, kuongeza na kusamehe, ushuru, kodi, ada na tozo mbalimbali. Shughuli hii ilifanyika kwa kupitia kifungu kwa kifungu pamoja na kupokea maoni kutoka kwa wadau (Public Hearing). Baada ya kujiridhisha na maudhui yake, Kamati ilifanya majadiliano ya kina na Serikali kuhusu mapendekezo ya marekebisho ya Sheria mbalimbali zilizopendekezwa.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa Sheria hizi umefafanuliwa kwa kina kwenye uchambuzi wa Kamati kuhusu utekelezaji wa Sheria ya Fedha ya Mwaka 2018/19 kwa kipindi cha nusu.

Mheshimiwa Spika, aidha, Kamati ilikamilisha jukumu lake kwa kuwasilisha Bungeni maoni na mapendekezo yake kuhusu Muswada huo na hatimaye Sheria hii iliidhinishwa na kuanza kutumika na Serikali tarehe 1 Julai, 2018.

2.3.2. Muswada wa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha ya Mwaka 2018 (The Microfinance Act, 2018)

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bajeti ilifanya uchambuzi na kutoa maoni ya Muswada wa Sheria ya Huduma Ndogo za Fedha ya mwaka 2018.

Kwa mara ya kwanza Sheria hii imetungwa nchini ili kukidhi mabadiliko ya kasi yanayotokea katika sekta ya fedha kutokana na kuongezeka kwa watoa huduma ya fedha ukijumuisha ushiriki wa taasisi zisizo za kifedha kutoa huduma za kifedha na kuongezeka kwa teknolojia ya kutoa huduma ya fedha na kuongezeka kwa mahitaji ya mitaji na mikopo.

Mheshimiwa Spika, Kutungwa kwa Sheria hii kutasaidia kuleta usimamizi mzuri wa sekta ndogo ya fedha pamoja na upatikanaji wa huduma ya fedha nchini (*financial inclusion*).

2.3.3. Muswada wa Sheria ya Ubia baina ya Serikali na Sekta Binafsi (*The Public Private Partnership Amendment Bill, 2018*)

Mheshimiwa Spika, lengo la Muswada huu lilikuwa ni kuimarisha mfumo wa kitaasisi na kisheria katika usimamizi wa miradi ya ubia na pia kutatua changamoto zilizopo katika utekelezaji wa miradi ya ubia ili kurahisisha uibuaji, uidhinishaji na utekelezaji wa miradi ya husika.

2.4. AZIMIO LILILOSHUGHULIKIWA NA KAMATI KWA MWAKA 2018

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 53 (6)(b) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016, Kamati ya Bunge ya Bajeti ilichambua na kuwasilisha maoni na ushauri kuhusu Azimio la Bunge la kuridhia Mkataba wa Takwimu wa Afrika (*The African Charter on Statistics*).

Mheshimiwa Spika, Kamati ilichambua, kutathmini na kujiridhisha na sababu za msingi zilizopelekea kuwepo na haja ya kuwa na Mkataba wa Takwimu wa Afrika. Malengo ya Mkataba huo ni pamoja na Afrika kuwa na mfumo bora wa kuratibu upatikanaji na usambazaji wa takwimu bora za kiuchumi, kijamii na mazingira zitakazotumika katika kupanga na kutolea maamuzi mbalimbali ya kisera katika ngazi ya Taifa, Kanda na Bara zima la Afrika.

Mheshimiwa Spika, kuridhiwa kwa Mkataba huu kutakuwa na faida mbalimbali kwenye sekta nyingine za kiuchumi, kisiasa, kijamii na kiutamaduni. Nchi zote duniani zinazopiga hatua za maendeleo ya kiuchumi na kijamii zinategemea upatikanaji wa takwimu sahihi ambazo uchakataji wake unasaidia watunga sera na wataalamu wa mipango kushauri ipasavyo kuhusu maendeleo ya nchi kiuchumi na kijamii.

3.0. MAPENDEKEZO YA MPANGO WA MAENDELEO WA TAIFA PAMOJA NA MWONGOZO WA KUTAYARISHA MPANGO NA BAJETI YA SERIKALI KWA MWAKA 2019/2020.

Mheshimiwa Spika, mwezi Novemba 2018, Kamati ya Bajeti ilipitia na kujadiliana na Serikali kuhusu Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti kwa mwaka 2019/2020. Kimsingi Mwongozo huu umeelekeza masuala ya msingi ya kuzingatwa katika uandaaji wa Mpango na Bajeti ikiwemo kuandaa mipango inayozingatia mahitaji halisi ya rasilimali fedha, udhibiti wa matumizi yasiyo ya lazima, matumizi ya mifumo ya kieletroniki katika ukusanyaji wa mapato na malipo ya mtandao (GePG), uingizaji wa takwimu za Bajeti ya Serikali kwenye mifumo ya CBMS na PlanRep, miradi ya kimkakati ya kuongeza mapato ya Halmashauri (SGRP) pamoja na ulipaji na udhibiti wa ulimbikizaji wa madeni.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Bajeti ya Serikali, makisio yanaonesha kuwa kwa Mwaka 2019/2020 jumla ya **Shilingi trilioni 33.5** zinataraajiwa kukusanywa na kutumika kwa kipindi cha mwaka 2019/2020 ikiwa ni ongezeko la **asilimia 3.2** ukilinganisha na **Shilingi trilioni 32.47** kwa mwaka 2018/2019. Kati ya fedha hizo **Shilingi trilioni 23.20** sawa na **asilimia 69.25** ya Bajeti yote zitatokana na mapato ya ndani ambapo mapato ya Halmashauri yanatarajiwa kuwa **Shilingi bilioni 795.68**, mapato ya kodi **Shilingi trilioni 20.12** na mapato yasiyo ya kodi **Shilingi trilioni 2.28**.

Mheshimiwa Spika, aidha, Serikali inategemea kupata kiasi cha **Shilingi trilioni 3.38** ikiwa ni misaada na mikopo nafuu kwa ajili ya kugharamia miradi ya maendeleo, kiasi hiki ni sawa na ongezeko la **asilimia 26.3** ikilinganishwa na **Shilingi trilioni 2.67** kwa mwaka 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, ni mategemeo ya Kamati kuwa maoni na ushauri uliotolewa na Kamati kwenye taarifa yake iliyowasilishwa hapa Bungeni kuhusu Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti kwa mwaka 2019/2020 yamechukuliwa na Serikali na kuyafanyia kazi. Kamati inaendelea kusesitiza kuhusu upatikanaji wa vyanzo vipya vya mapato vitakavyosaidia kuongeza mapato ya Serikali. Aidha, Serikali ijielekeze zaidi katika programu za maendeleo zinazohusu sekta ya kilimo, mifugo na uvuvi ili ziweze kuleta tija kwenye ukuaji wa uchumi utakaogusa wananchi wengi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilishauri kuwa msingi na shabaha ya mpango ujao ujielekeze katika kuoanisha na kuendeleza vipaumbele ambavyo havikutekelwa kwa **asilimia 100** katika Mpango wa Maendeleo wa Mwaka 2017/2018 pamoja na kujibu changamoto na vikwazo vya kimfumo vilivyojitokeza katika kuendesha na kusimamia uchumi katika Mpango unaoendelea kutekelezwa. Aidha, ni muhimu Serikali kuzingatia muda wa utekelezaji wa miradi, kujenga nidhamu ya kazi, uimarishaji wa umakini katika kubuni, kusimamia na kutekeleza miradi ya maendeleo.

4.0. HOJA ZA KAMATI ZA BUNGE ZA KISEKTA

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Bajeti imepewa jukumu la kuchambua hoja zitakazojitokeza kwenye Kamati za Bunge za kisekta wakati wa kujadili Bajeti za Wizara kwa ajili ya kuishauri Serikali. Kamati ya Bajeti ilitekeleza jukumu hilo katika kipindi cha mwezi Machi hadi Juni, 2018 kwa kupokea maombi mbalimbali ya nyongeza za fedha za bajeti zilizoombwa na Kamati za Kisekta kwa ajili ya Wizara ambazo Kamati hizo zinasimamia.

Mheshimiwa Spika, kwa muhtasari Kamati ilipokea jumla ya hoja 23, kati ya hoja hizo hoja 13 zilihusu fedha kwa ajili ya utekelezaji wa Bajeti ya Serikali kwa mafungu mbalimbali kwa mwaka wa fedha 2017/2018; hoja 9 zilihusu nyongeza ya fedha kwa ajili ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya mafungu mbalimbali kwa mwaka wa fedha 2018/2019 na hoja 1 ilielekezwa na Mheshiwa Spika moja kwa moja kwenye Kamati ya Bajeti Hoja hiyo ilihusu fedha za Mfuko wa kuendeleza zao la korosho zinazotokana na asilimia 65 ya ushuru wa kusafirisha korosho ghafi nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, Serikali ilipokea Hoja zote na baada ya mashauriano na Kamati ya Bajeti ilizifanyia kazi kama ifuatavyo: -

- a) **Fungu 68**- Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano. Serikali ilitoa kiasi cha **Shilingi bilioni 1.3** kati ya Shilingi **bilioni 10** zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya mradi wa Mkongo wa Taifa. Pia, Serikali ilitoa kiasi cha **Shilingi bilioni 1.28** kati ya **Shilingi bilioni 3** zilizoidhinishwa na Bunge kwa mradi wa Anuani za Makazi na Simbo za Posta.
- b) **Fungu 14**-Jeshi la Zimamoto. Serikali ilitoa kiasi chote cha fedha kiasi cha **Shilingi milioni 500** kwa ajili ya ununuzi wa dawa za kuzimia moto.
- c) **Fungu 51**- Wizara ya Mambo ya Nchi za Nje na Ushirikiano wa Kimataifa. Serikali ilitoa kiasi chote cha fedha **Shilingi bilioni 20** kwa ajili ya kukamilisha mradi wa **NIDA**.
- d) **Fungu 58** – Wizara ya Nishati. Serikali ilitoa kiasi cha **Shilingi bilioni 300** kati ya **Shilingi bilioni 469** kilichoidhinishwa na Bunge kwenye miradi ya kupeleka umeme Vijijini (REA).
- e) **Fungu 100** - Wizara ya Madini. Serikali ilitoa kiasi cha **Shilingi bilioni 845** kwa taasisi ya TEITI (Dola za Canada 500,000).
- f) Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI). Serikali ilikubali kutoa kiasi cha **Shilingi bilioni 38.9** kwa ajili ya miradi ya Afya na Shilingi **bilioni 29.7** kwenye miradi ya elimu.

Mheshimiwa Spika, baadhi ya hoja zilichukuliwa na Serikali na kuahidi kuzifanyia kazi katika mwaka wa fedha 2018/2019. Hoja hizo zilihusu:-

- a) **Fungu 34**-Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki. Hoja kuhusu ujenzi wa Ubalazi wa Tanzania nchini Oman (Muscat), kiasi cha **Shilingi bilioni 1.8** zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya ujenzi huo.

- b) **Fungu 14** - Jeshi la Zimamoto. Hoja ilihusu ununuzi wa magari ya zimamoto kiasi cha **Shilingi bilioni 3**, Serikali iliahidi kuzitoa katika robo ya kwanza ya bajeti ya Serikali ya mwaka 2018/2019.

- c) **Fungu 28** - Jeshi la Polisi na **Fungu 29** - Jeshi la Magereza. Hoja ilihusu madai ya ulipaji wa ankara za umeme **Shilingi bilioni 8** na ankara za Maji **Shilingi bilioni 7** kwa Jeshi la Polisi na madai ya ulipaji ankara za umeme **Shilingi bilioni 4** na ankara za Maji **Shilingi bilioni 2** kwa Jeshi la Magereza. Jumla ya madai ni kiasi cha **Shilingi bilioni 21**. Serikali iliahidi kuwa kiasi hiki cha fedha kitalipwa baada ya uhakiki ya kukamilika kwa kuwa madai haya ni mapya.

- d) **Fungu 57** – Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa. Hoja ilihusu ulipwaji wa fidia katika eneo la Ras Mshindo katika Wilaya ya Kilwa kiasi cha **Shilingi bilioni 3.6**. Serikali iliahidi kulipa baada ya kukamilika uhakiki uliotarajiwa kuanza mwezi Julai, 2018.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa hoja za nyongeza ya fedha kwa ajili ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya mafungu mbalimbali kwa mwaka wa fedha 2018/19, Serikali ilitekeleza yafuatayo:-

- a) TAMISEMI (**Fungu 73 - Mkoa wa Iringa na Fungu 36 - Mkoa wa Katavi**). Serikali ilikubali kuongeza kiasi cha **Shilingi bilioni 1.5** kwa ajili ya

- ukarabati na uendelezaji wa Hospitali ya Wilaya. Aidha, Serikali ilitenga kiasi cha **Shilingi bilioni 4.4** kwa ujenzi wa Majengo ya Utawala.
- b) **Fungu 64** - Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Serikali ilikubali kutoa kiasi cha **Shilingi milioni 500** kwa ajili ya kufanya upembuzi akinifu (feasibility study) wa ujenzi wa bandari ya uvuvi.
- c) **Fungu 46** Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia. Serikali ilikubali kutoa kiasi cha **Shilingi bilioni 5** kwa ajili ya kuchapisha vitabu vya miongozo ya walimu.
- d) **Fungu 43** - Kilimo, iliyohusu fedha za NFRA bakaa ya fedha za maendeleo **Shilingi bilioni 71**; Serikali ilipendekeza fungu husika kuendelea kutumia kiasi kilichotengwa kwa mwaka 2018/19 **Shilingi bilioni 15**. Vilevile Serikali iliahidi endapo kama kutakuwa na mahitaji ya nyongeza Serikali itatoa fedha hizo. Aidha, Kamati ilishauri Serikali iruhusu Wakulima kuuza mazao nje ya nchi baada ya Serikali kufanya manunuzi, pendekezo ambalo lilikubaliwa.
- e) **Fungu 98** –Wizara ya Ujenzi, hoja kuhusu mgawanyo wa fedha kati ya Wakala wa Barabara vijijini na TANROADS kwa uwiano wa **asilimia 50** kwa 50, Serikali iliahidi kufanyia tathmini pendekezo hili kupitia Bodi ya Mfuko wa Barabara na taarifa hiyo itawasilishwa kwa Kamati husika.

Mheshimiwa Spika, kimsingi Serikali imeweza kuzifanyia kazi hoja husika kwa kadiri ilivyowezezana kulingana na upatikanaji wa fedha. Hata hivyo, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kutekeleza ahadi zake kama tulivyokubaliana kwenye mashauriano kwa mujibu wa Bajeti ilivyoidhinishwa na Bunge.

5.0. UTEKELEZAJI WA SHERIA YA FEDHA YA MWAKA 2018 KWA KIPINDI CHA NUSU MWAKA 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipitia na kujadili Taarifa ya utekelezaji wa Sheria ya Fedha ya Mwaka 2018. Aidha, taarifa hii imeainisha mikakati inayoendelea kutekelezwa na Serikali ya kusimamia ukusanyaji wa mapato kutoka kwenye vyanzo mbalimbali vya kodi na visivyo vya kodi ili kuweza kufikiwa kwa lengo la Serikali kwa kipindi kilichobaki kwa mwaka wa fedha 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa utekelezaji wa Sheria ya Fedha ya Mwaka 2018/19 kama ifuatavyo: -

a) Kodi ya Mapato (Income Tax)

Mheshimiwa Spika, marekebisho yalifanyika ili kupunguza kiwango cha Kodi ya makampuni kutoka **asilimia 30** hadi **asilimia 20** kwa viwanda vya Madawa na Wazalishaji wa Bidhaa za Ngozi wapya kwa kipindi cha miaka 5. Hatua hii imewezesha, viwanda vitano (5) vipya vya madawa vimefunguliwa ambavyo ni **Prince Pharmaceuticals Co. Ltd, Kairuki Pharmaceutical Industry Ltd, Zinga Pharmaceutical Ltd, Vista Pharmaceutical Ltd Bahari Pharmaceutical Ltd and M Pharmaceuticals Ltd**. Kamati inaishauri Serikali kuangalia uwezekano wa kupanua punguzo hili kwa viwanda vingine vya kimkakati pamoja na viwanda vilivyopo katika sekta hizo ili kuwe na ushindani ulio sawa

b) Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani, SURA 148

Mheshimiwa Spika, marekebisho kwenye sheria hii yalilenga kusamehe kodi ya ongezeko la thamani kwenye taulo za kike zinazozalishwa nchini. Hatua hii mpaka sasa imepunguza mapato ya Serikali kwa kiasi cha **Shilingi milioni 38.9**. Hatua hii imeathiri wazalishaji wa ndani wa

taulo hizo kwa kuwa hivi sasa hawawezi kuomba marejesho ya VAT (Input tax) walizolipia katika ununuzi wa malighafi kutoka nje na uzalishaji. Hivyo taulo zinazozalishwa ndani zimekuwa na bei ya juu ukilinganisha na zinazoagizwa kutoka nje. Kamati inashauri Serikali kutoa msamaha maalumu “*special relief*” ili taulo za ndani ziweze kushindana na zinazoagizwa kutoka nje ili kulinda wazalishaji wa ndani.

Mheshimiwa Spika, Serikali pia ilitoa msamaha wa kodi kwa miradi ya Serikali inayotekelezwa kwa mikopo ya kibiasahara na mikataba ya miradi ya utekelezaji kati ya Serikali na Taasisi za Fedha. Utekelezaji wa hatua hii umekuwa na changamoto kwa sababu miradi inayonufaika inaonekana ni ile tu ambayo itaanza mara baada ya mabadiliko hayo na hayahusu miradi ambayo ilikuwa imekwama kutokana na vifungu hivyo. Serikali iliahidi kwenda kulifanyia kazi suala hilo ili miradi ya nyuma nayo inufaike na kukwamuliwa kutokana na msamaha huo.

c) Ushuru wa bidhaa, SURA 147

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanya uchambuzi kwenye marekebisho ya Sheria ya Ushuru wa Bidhaa, SURA 147 na kuona kuwa marekebisho ya viwango maalum vya kodi (*specific duty rates*) vya bidhaa zisizo za petroli zinazotoka nje kwa kiwango cha mfumuko wa bei. wa **asilimia 5** yamesaidia upatikanaji wa **kiasi cha Shilingi bilioni 1.464 kati ya shilingi bilioni 3.462** ya lengo la ukusanyaji wa kodi hiyo kwa Mwaka mzima (sawa na asilimia 42 tu). Changamoto hii ya upungufu wa mapato imesababishwa na upungufu wa uagizwaji wa bidhaa toka nje kama vile bia, vinywaji baridi (Soft drinks), Pombe kali (Spirits), mvinyo, tumbaku, maji na juisi ambavyo vimesababisha lengo la makusanyo kutofikiwa katika kodi hii.

d) Sheria ya Michezo ya Kubahatisha, SURA 41.

Mheshimiwa Spika, marekebisho yaliyofanyika katika kiwango cha kodi kinachotozwa kwenye michezo ya kubahatisha wa matokeo ya michezo yamesaidia upatikanaji wa mapato ya kiasi cha **Shilingi bilioni 14.851** kati ya **Shilingi bilioni 29.702** zilizotarajiwa kupatikana kwa Mwaka mzima (sawa na asilimia 50). Mwenendo huu unaonesha kuwa kodi hii imefanya vizuri na itaweza kufikia lengo la ukusanyaji kwa mwaka kama lilivyokusudiwa na Serikali.

e) Sheria ya Usimamizi wa Kodi

Mheshimiwa Spika, Serikali ilifanya marekebisho kwenye Sheria ya Usimamizi wa Kodi na kuanzisha utaratibu maalum wa kusamehewa kodi (*Tax Amnesty*) kwa muda wa miezi sita (Julai hadi Novemba 2018) kwa ajili ya kuondoa **asilimia 100** kwenye riba na adhabu kwa wafanyabiasha wanaodaiwa. Lengo lilikuwa ni kusamehe malimbikizo ya nyuma ya riba na adhabu (Interest and penalties) na hivyo kuhamasisha ulipaji kodi kwa hiari. Hatua hii imesaidia kupokea **maombi 9,070** yenye kiasi cha kodi cha **Shilingi trilioni 1.121 na kiasi cha riba na adhabu ya Shilingi bilioni 806.166**. Mpaka sasa kiasi cha **Shilingi bilioni 201.909** kimekusanywa kama kodi ya msingi (principal tax).

Aidha, Kamati inaipongeza Serikali kwa hatua hii ya kuhamasisha ulipaji wa kodi kwa hiari na ni vema Serikali ikafiria tena kuongeza muda ili kuruhusu maombi zaidi kwa walipa kodi ambao bado wanasita kutumia fursa hii muhimu.

f) Sheria ya Ushuru wa Forodha ya Jumuiya ya Afrika Mashariki ya Mwaka 2004.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2018/2019 Sheria ya Forodha ya Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC Customs Management Act pamoja na viwango vya Ushuru wa Pamoja wa Forodha (EAC –

Common External Tariff “CET”) na, 2004) zilifanyiwa marekebisho ili kuendelea kulinda viwanda vinavyozalisha mafuta ya kula nchini, kutoa unafuu kwa viwanda vya uzalishaji wa bidhaa na vyakula vinavyotumia ngano; kuongeza ufanisi katika udhibiti wa kodi (electronic fiscal devices); kuziba pengo la sukari nchini; kulinda uhamasishaji wa uzalishaji wa mbegu za mafuta ya kula pamoja na kuhamasisha uzalishaji wa ndani wa viwanda vilivyopo kwenye Jumuiya ya Afrika Mashariki. Yafuatayo ni marekebisho yaliyofanyika: -

1) Kutoza ushuru wa forodha wa asilimia 25 badala ya asilimia 0 kwa mwaka mmoja kwenye mafuta ghafi ya kula (*Crude Oil*) yanayotambulika katika HS Code 1511.10.00. Hatua hii ililenga katika kulinda na kuhamasisha uzalishaji wa mbegu za mafuta na mafuta ya kula hapa nchini kwa kuzingatia kuwa nchi yetu ina fursa kubwa ya kuongeza uzalishaji wa bidhaa hiyo. Hata hivyo, kwa kipindi cha Julai - Desemba 2018, kiasi cha mafuta ghafi ya kula yaliyoingizwa nchini yalikuwa na thamani ya jumla ya **Shilingi bilioni 4.9 (3,150,000 Kgm)** ikilinganishwa na thamani ya jumla **bilioni 262.3 (151,837,962 Kgm)** kwa kipindi kama hicho kwa mwaka 2017/18 (sawa na upungufu wa asilimia 98). Kamati inaipongeza Serikali kwa kudhibiti mafuta yaliyokuwa yanaingia kama ghafi “*crude oil*” ilihali ni mafuta yaliyosafishwa “*refined oil*” na ndiyo maana uingizaji wa mafuta ghafi umeshuka na wakati huo huo uingizwaji wa mafuta yaliyosafishwa umeongezeka. Kamati inaishauri Serikali kufanya utafiti ili kubaini endapo uzalishaji wa ndani umeongezeka au kuna kiasi kikubwa cha mafuta kinachoingia nchini kutoka katika nchi jirani.

2) Kutoza ushuru wa forodha wa asilimia 10 badala ya 35 kwenye ngano (HS code 1001.99.00 na HS cde 1001.99.90) kwa mwaka mmoja. Hatua hii ilichukuliwa na Serikali ili kutoa unafuu kwa

viwanda vya wazalishaji wa bidhaa na vyakula vya ngano pamoja na kuongeza uzalishaji wa bidhaa hiyo ili kukidhi mahitaji. Kamati inaona kuwa ni vema Serikali ikaweka utaratibu wa kuandaa takwimu za utekelezaji wa kodi hii na nyingine ili kuona faida ya utekelezaji wa kodi husika na lengo lililokusudiwa.

- 3) Marekebisho ya ushuru wa forodha kwenye mashine za kieletroniki (HS code 8470.50.00) zilionunulia au kuingizwa nchini kwa kiwango cha asilimia 0 badala ya asilimia 10. yatahamasisha wafanyabiashara na wajasiliamali kuanza kutumia mashine za kieletroniki katika biashara zao. Aidha, Kamati inashauri wananchi wote kudai risiti za kieletroniki pindi wanapofanya manunuzi.

Mheshimiwa Spika, hii ni baadhi tu ya bidhaa zinazotozwa Ushuru wa Pamoja wa Forodha (EAC – Common External Tariff “CET”) kwa nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki. Hata hivyo, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuhakikisha Kamati inapata fursa ya kujadili na kushirikishwa kwenye mapendekezo ya Serikali kuhusu bidhaa zinazotakiwa kwenda kujadiliana kwenye Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa lengo la kupata maoni na ushauri wa Bunge kuhusu bidhaa na huduma zinazopendekezwa badala ya kuletewa matokeo ya marekebisho yaliyofanyika kwenye Sheria ya Fedha na kupitishwa na Bunge bila kujadiliwa.

g) Mfumo wa Stempu za Kodi za Elektroniki (Electronic Tax Stamps)

Mheshimiwa Spika, Serikali imeanzisha Mfumo wa Stempu za Kodi za Kieletroniki (ETS) ulioanza kutumika tarehe 1 Septemba 2018 kwa lengo la kutumia teknolojia ya kisasa kupata taarifa sahihi za uzalishaji viwandani na kwa wakati (*real time*) zinazotumika kupanga mipango ya maendeleo ya Taifa. Kamati ilipewa taarifa kuwa zoezi la kufunga mitambo na kufanya majaribio kwa viwanda vya awamu ya kwanza

yaani sigara, pombe kali na bia limekamilika. Takribani mitambo 37 (15 kwenye viwanda vya bia na 22 kwenye sigara na pombe kali) imefungwa. Kamati inapongeza hatua hii nzuri ya Serikali ya kutumia mfumo huu, hata hivyo inaendelea kuishauri Serikali kwa sasa kutumia mfumo huu kwenye bidhaa kama vile bia, sigara, na pombe kali na kufanya tathmini ya mafanikio yake kabla ya kutumia mfumo huu kwenye bidhaa nyingine kama vile maji, soda na juisi.

h) Ukusanyaji wa mapato yasiyo ya kodi

Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonyesha kuwa katika kipindi cha mwezi Julai hadi Desemba 2018, makusanyo ya Kodi ya Majengo kwa Halmashauri zote yalikuwa kiasi cha **Shilingi bilioni 8.41**, sawa na **asilimia 28** tu ya lengo la ukusanyaji wa mapato hayo kwa mwaka mzima. Kwa upande wa makusanyo ya kodi za mabango (billboards) kwa halmashauri zote yalifikia **Shilingi bilioni 12.30**, sawa na **asilimia 62.65** ya lengo la ukusanyaji wa kodi hiyo kwa mwaka mzima. Kamati inaona kuwa kiwango cha ukuaji wa ukusanyaji wa kodi ya majengo kimeshuka kwa **asilimia 44.5** wakati ukusanyaji wa kodi za mabango umeongezeka kwa **asilimia 64.6**.

Kamati inashauri Serikali kuongeza bidi ya ukusanyaji wa kodi ya majengo kwa kushirikiana na Halmashauri husika.

Jedwali Na. 2 Makusanyo ya Mapato Yasiyo ya Kodi katika kipindi cha Mwezi Julai – Desemba 2018 Mwaka wa Fedha 2018/19.

	2017/18	2018/19		Ufanisi (Lengo-Nusu Mwaka)	Ufanisi (Lengo Mwaka)	Ukuaji
Aina ya Kodi	Makusanyo Halisi	Makadirio	Makusanyo Halisi			
Kodi ya Majengo	15,172.0	13,578.7	8,413.6	62.0%	28%	-44.5%
Kodi ya Mabango	7,471.2	9,813.4	12,300.4	125.3%	62.65%	64.6%
Jumla Kuu	22,643.22	23,392.10	20,714.01	88.6%	44.3%	-8.5%

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango.

6.0. UTEKELEZAJI WA BAJETI YA SERIKALI KATIKA KIPINDI CHA NUSU YA KWANZA YA MWAKA WA FEDHA 2018/2019 NA MWELEKEO HADI JUNI 2019.

6.1. Mwenendo wa Makusanyo ya Mapato

Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonesha kuwa, katika Mwaka wa fedha 2018/2019, Serikali ilipanga kukusanya jumla ya **Shilingi trilioni 32.475** kati ya fedha hizo **Shilingi trilioni 20.158** yalikuwa ni mapato ya ndani, **Shilingi bilioni 735.5** mapato ya Halmsahauri, **Shilingi trilioni 8.905** ni mikopo ya ndani kwa ajili ya kudumisha deni (Roll over) na mikopo ya kibiashara kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Aidha, Serikali ilitarajia kupokea jumla ya **Shilingi trilioni 2.130** kutoka kwa Washirika wa maendeleo ambayo inajumuisha misaada ya Kibajeti na Misaada na Mikopo ya miradi ya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Desemba 2018 jumla ya Mapato yote ambayo Serikali imekusanya **Shilingi trilioni 12. 839** ambayo ni sawa na asilimia 80.4 ya lengo la nusu mwaka la kukusanya **Shilingi trilioni 15.974**.

Kiasi hiki kilichokusanywa ni sawa na **asilimia 39.5** tu ya lengo la kukusanya kiasi cha **Shilingi trilioni 32.475** kwa mwaka mzima. Kutofikiwa kwa makusanyo katika kipindi cha nusu mwaka kwa kiasi kikubwa kumechangiwa na kutopokelewa kwa wakati misaada na mikopo kutoka nje ambapo hadi kufikia mwezi Desemba 2018, kiasi kilichokuwa kimepokelewa na Serikali kutoka kwa wahisani kilikuwa ni **Shilingi bilioni 878.8** kati ya Shilingi **trilioni 2.676** zilizokuwa zimehaidiwa kutolewa. Jedwali namba 3 hapo chini linaonyesha mwenendo wa ukusanyaji wa Kodi kwa kipindi cha Nusu Mwaka (Julai- Desemba) 2018/19.

**Jedwali Namba.3. Mwenendo wa makusanyo kwa kipindi cha nusu mwaka
Julai-Desemba 2018 (milioni)**

AINA YA CHANZO	A. MATARAJIO YA BAJETI	B. MALENGO YA NUSU MWAKA	C.MAKUSANYO HALISI	KIWANGO AMBACHO HAKIKUFIKIWA	ASILIMIA YA MALENGO (C/A*100) %
Jumla ya Kodi	32,475.9	15,974.9	12,839.6	-3,135.3	39.5
Mapato ya ndani	20,158	10,176.2	9,225.1	-951.1	45.8
Mapato ya kodi	18,000	8,833.1	7,836.3	-996.8	43.5
Mapato yasiyo ya kodi	2,178.7	1,089.35	1,101.6	+12.25	50.6
Mikopo ya Ndani	1,193.6	596.8	72.2	-524.6	6.04
Mikopo ya 'Roll Over'	4,600.0	2,300.0	1,742.1	-557.9	65.5
Mikopo Masharti ya Kibiashara	3,111.1	1,555.5	0	0	0
Mapato ya Serikali za Mitaa	735.	394	307.2	-86.8	41.8
Misaada, Mikopo Kutoka Nje	2,676.5	1,322.7	878.8	-1,443.7	32.8

Chanzo: Wizara ya Fedha na Mipango.

Angalizo: Vyanzo vya mapato vinavyohusu Mikopo ya Masharti nafuu na Kibiashara kwa kiasi kikubwa vina tegemea nguvu ya soko katika upatikanaji wake.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba kwa mwenendo huu wa ukusanyaji wa mapato Serikali inaweza kufikia makusanyo yake kati ya asilimia 80 hadi 95 na hivyo kushindwa kufikia lengo la ukusanyaji wa mapato kwa kati ya **asilimia 5** hadi **15** kwa mwaka mzima. Pamoja na hatua hii ambayo inaweza kuridhisha katika utekelezaji wa Bajeti ya Serikali ya mwaka 2018/19, Kamati inaona kwamba ipo haja ya kuongeza wigo wa ukusanyaji wa Mapato ya ndani “*Widening Tax Base*” kwa kutafuta vyanzo vipya vya mapato.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati unaonesha kuwa katika ukusanyaji wa mapato ya ndani, Kodi ya Ushuru wa Forodha inaoongoza kwa kukusanya kiasi cha **Shilingi trilioni 3.143** ikifuatiwa na Walipa Kodi wakubwa kiasi cha **Shilingi trilioni 2.980** na mwisho kodi za ndani kiasi cha **Shilingi trilioni 1.594**.

Kwa takwimu hizi, inaonesha kwamba kwa kiasi kikubwa mapato yetu yanategemea biashara za Kimataifa “*International Trade*” na wafanya biashara wakubwa. Hivyo ni lazima Serikali kuhakikisha kwamba inachukua hatua za makusudi ili kuongeza mauzo yetu nje ya nchi pamoja na kuweka mazingira wezeshi kwa nchi jirani kuendelea kutumia Bandari zetu ili kupata mapato mengi zaidi. Hatua yoyote ya kikodi ama kisera inayoathiri mauzo yetu nje ya nchi ama inaathiri mazingira ya matumizi ya bandari zetu na wafanyabiashara wakubwa ni lazima iangaliwe kwa umakini mkubwa.

Jedwali Namba 4. Makusanyo ya kodi katika kipindi cha nusu mwaka 2018/19

Na	MWENENDO WA MAKUSANYO YA KODI KATIKA KIPINDI CHA NUSU MWAKA		
1.	Kodi za Nani	1,995,333.10	1,703,404.80
2.	Walipa Kodi wakubwa	3,447,750.20	3,046,468.20
3	Ushuru wa Forodha	3,430,786.80	3,105,641.00
4	JUMLA	8,873,870.10	7,885,511.00

Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonesha kuwa baadhi ya vyanzo vya ndani vya vya kikodi na visivyo vya kikodi havijaweza kutusaidia kupata mapato yanayostahili na hivyo kutoweza kutosheleza katika ugharamiaji wa miradi ya maendeleo. Hali kadhilika, mategemeo ya Serikali kupata fedha kutoka kwa washirika wa maendeleo yamekuwa hafifu na wakati mwingine masharti yao yamekuwa yakibadilika badilika.

Hivyo, ili tuwe na uhuru wa kweli katika kutekeleza Bajeti ya Serikali, lazima Serikali iongeze juhudi ya upatikanji wa mapato badala ya kuhusisha wahisani katika upangaji wa Bajeti ya Serikali. Hatua hii itawezekana tu kwa kuchochea ukuaji na uzalishaji kwenye shughuli za kiuchumi zinazowahusisha wananchi walio wengi na hivyo kupata mapato yanayojitosheleza kupitia shughuli hizo.

6.2. Mwenendo wa Matumizi

6.2.1. Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, Serikali inatumia mfumo wa “*Cash Budget*” ambapo kiasi cha fedha kinachokusanywa ndio kiasi ambacho kinatumika kwa ajili ya matumizi ya kawaida na Maendeleo. Katika kipindi cha nusu mwaka Serikali ilitumia jumla ya kiasi cha **Shilingi trilioni 12.839** kati ya **Shilingi trilioni 20.468** zilizoidhinishwa na Bunge kwenye matumizi ya kawaida (kiasi hiki ni sawa na **asilimia 62.72**)

Mheshimiwa Spika, pamoja na hatua hii nzuri ya utolewaji wa fedha, Kamati imebaini kuna baadhi ya Mafungu yamepokea zaidi ya malengo yaliyopangwa katika kipindi cha nusu mwaka; Mfano Tume ya Mahakama (asilimia 104), Msajili wa Vyama vya Siasa (asilimia110), Kitengo cha Kuzuia fedha Haramu (asilimia114), Ofisi ya Wakili Mkuu wa Serikali (asilimia 104) Tume ya Mabadiliko ya Sheria (asilimia 338) na Hazina (asilimia 286), Muhasibu Mkuu (asilimia 134) na Tume ya Uchaguzi

(asilimia 674). Aidha, Kamati imebaini kuwa Mafungu ya Msajili wa Hazina na Wizara ya Maliasili yamepewa chini ya asilimia 50. Kamati inashauri Serikali kuangalia mtiriko wa fedha “Cash flow Plan” kwa mafungu husika ili kusiathiri utekelezaji wa Bajeti kwa mafungu mengine.

Jedwali Namba 5: Ulinganisho wa Sura ya Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2018/19 (Bilioni) na utolewaji wa fedha katika kipindi cha Nusu Mwaka 2018/19.

Na	MAPATO	2018/19 BAJETI	2018/19 FEDHA ILİYOTOLEWA NUSU MWAKA	TOFAUTI KIASI KILICHOBAKIA	ASILIMIA ULINGANISHO MWAKA MZIMA
	MATUMIZI	C1	C2	C3 (C1-C2)	
1	Matumizi ya Kawaida	20,468,676	12,839.6	7,629.076	62.72
	o/w (i) Deni la Taifa	10,004,480	4,775.9	5,228.58	47.73
	• Malipo ya Riba Ndani	1,413,631	1,950.4	4,063.53	32.43
	• Malipo ya Mtaji Ndani (Rollover)	4,600,000			
	• Malipo ya Riba na Mtaji Nje	2,359,320	1,269.2	1,090.12	53.79
	• Matumizi Mengine ya Mfuko Mkuu	435,663	796.7	-334.04	182.87*
	(ii) Mishahara	7,369,731	3,311	4,058.7	44.76
	(iii) Matumizi Mengineyo (OC)	3,094,465	1,756.9	1,337.56	56.77
2	Matumizi ya Maendeleo	12,007,273	2,995.8	9,011.4	24
	• Fedha za Ndani	9,876,393	2,530.8	7,345.59	25
	• o /w Matumizi ya Halmashauri	345,727	184.3	161.42	53.30
	• Fedha za Nje	2,130,880	280.6	1850.28	13.16
	JUMLA YOTE	32,475,950			

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kuwa katika kipindi cha nusu mwaka 2018/19, kiasi cha **Shilingi trilioni 12.839** ya mapato yote yaliyokusanywa; Kiasi cha **Shilingi trilioni 4.77 (sawa na asilimia 37.1)** yalitumika katika kugharamia ulipaji wa deni la Taifa pamoja na riba ya madeni yaliyoiva. Aidha, kiasi cha **Shilingi trilioni 3.311** kilitumika katika kulipia Mishahara

(**sawa asilimia 25.6**). Mwenendo huu unaonesha kuwa kiasi cha fedha cha Shilingi **trilioni 8.081** kimetumika katika ulipaji wa Deni la Taifa na Mishahara tu na kinachobakia (**Shilingi trilioni 4.749**) kimetumika katika matumizi mengineyo na maendeleo.

Mheshimiwa Spika, tathmini ya uhimilivu wa Deni iliyofoyanyika inaonyesha kuwa vigezo vyote vya Deni la Taifa ni himilivu ukilinganisha na nchi nyingine za jirani ambazo ama zinakaribia ukomo au zimevuka vigezo vilivyowekwa. Kamati inatambua kwamba Serikali inaongozwa na Sheria ya Mikopo Dhamana na Misaada Sura ya 134, hata hivyo Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha haivuki viwango vilivyowekwa kimataifa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaona kuwa mwenendo wa utolewaji wa fedha kwenye matumizi mengineyo na miradi ya maendeleo sio wa kuridhisha. Mathalani, kati ya **Mafungu 92** ya Serikali ni mafungu 14 tu yaliyopokea fedha za maendeleo zaidi ya **asilimia 50** ikiongozwa na Wizara ya mambo ya ndani ambayo imepokea **asilimia 228**. Aidha kamati imebaini kwamba mafungu ya Sekta ambazo ni za huduma hasa kwa wananchi yamepokea fedha chini ya **asilimia 50**. Mafungu hayo ni Maji **asilimia 11.0**, Wizara ya Afya **asilimia 14.66**, Wizara ya Elimu **asilimia 37.68**, Kilimo **asilimia 41.43** na Wizara ya Mifugo **asilimia 39.6**. Mwenendo huu ukilinganisha na kasi ya ongezeko la watu ni wazi kwamba haviendani sambamba hivyo kuna haja ya Serikali kuzipa kipaumbele sekta hizi katika mgao wa fedha za maendeleo.

7.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA JUMLA

Mheshimiwa Spika, baada ya uchambuzi wa kina kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Serikali kwa kipindi cha Nusu Mwaka 2018/2019 pamoja na utekelezaji wa majukumu ya Kamati, Kamati ina maoni na mapendekezo ya ujumla yafuatayo:

- 7.1. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** Serikali ilikubali kutoa **Shilingi bilioni 38.9** kwa ajili ya miradi ya Afya na **Shilingi bilioni 29.7** kwa ajili ya umaliziaji wa miradi ya elimu. **NA KWA KUWA** hatua hii imekuwa na mafanikio kwa upande wa afya wakati miradi ya elimu imekwama utekelezaji na endapo ahadi hii ya Serikali haitatekelezwa itawakatisha tamaa wananchi kuchangia katika miradi ya maendeleo kwa siku zijazo. **HIVYO BASI**, Kamati inaendelea kuisistiza Serikali kuhakikisha inatoa kiasi kilichobaki ili kufikia **Shilingi bilioni 251** ambazo zilikuwa zinahitajika kwa ajili ya kukamilisha maboma hayo.
- 7.2. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** katika kipindi cha Julai hadi Desemba mwaka 2018/2019, makusanyo ya mapato ya kodi yamekua kwa **asilimia 2** kutoka **Shilingi trilioni 7.678** hadi **Shilingi trilioni 7.836** katika ukilinganisha na kipindi kama hicho mwaka 2017/2018. **NA KWAKUWA** Katika mwaka 2018/2019 mapato ya Serikali yalitarajiwa kukua kwa **asilimia 18**. **HIVYO BASI**, Kamati inaishauri Serikali kufanya tathmini ya makusanyo ya mapato katika kipindi cha nusu ya pili ya mwaka (Januari – Juni, 2019) ili kufikia lengo.
- 7.3. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** kila mwaka Serikali hupitia Sheria mbalimbali za Kodi pamoja na kuangalia Sera za Mapato. **NA KWA KUWA** Serikali imeonyesha ufanisi katika ukusanyaji wa vyanzo vilivyopo. **HIVYO BASI**, kamati inaishauri Serikali kuangalia sera na mikakati ya kuongeza mapato ya ndani hasa kwa kupanua wigo wa kodi pamoja na kubuni na kutafuta vyanzo vipya vya mapato pamoja na kuimarisha ukusanyaji wa vyanzo vilivyopo.
- 7.4. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** takwimu za makusanyo zinaonesha kuwa baadhi ya Wizara na Idara za Serikali zinafanya vizuri katika kukusanya maduhuli. **NA KWA KUWA** bado juhudi inahitajika zaidi ili kuhakikisha mapato zaidi yanapatikana katika ukusanyaji wa maduhuli. **HIVYO BASI**,

Ni vema Serikali ikasimamia ipasavyo malengo ya makusanyo yanayowekwa pamoja na jitihada inayowekwa katika kufikia malengo husika.

- 7.5. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** Serikali bado haijaweza kufanya vizuri katika utolewaji wa fedha za ndani kwenye matumizi ya maendeleo kutokana na upungufu wa mapato. **NA KWA KUWA** fedha za nje Wahisani wa maendeleo zimepokelewa kwa **asilimia 13.16** tu ya fedha zote zilizoahidiwa. **HIVYO BASI**, Kamati inashauri Serikali kuendelea kutekeleza Mwongozo wa Ushirikiano na Wahisani (*DCF- Development Corporation Framework*) ili kuimarisha uhusiano utakaosaidia kupatikana kwa fedha hizo kwasababu bado kama Taifa tunazihitaji.
- 7.6. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** Serikali iliweka utaratibu wa kutoza amana ya **asilimia 15** pindi wamiliki wa viwanda wanapoagiza Sukari ya viwandani kutoka nje. **NA KWA KUWA** fedha hizo zilitakiwa kurejeshwa kwa wamiliki wa viwanda pindi uhakiki wa matumizi ya Sukari unapomalizika. **HIVYO BASI** Kamati inaishauri Serikali kutumia “Escrow” akaunti ambayo tayari imekwisha funguliwa kwa ajili ya kuhifadhi amana hizo ili pindi uhakiki unapokamilika fedha hizo zirejeshwe kwa wakati.
- 7.7. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** katika utekelezaji wa bajeti katika kipindi cha nusu mwaka, sekta za kilimo, uvuvi na ufugaji zimepata fedha za maendeleo chini ya **asilimia 40**. **NA KWA KUWA** Sekta hizi zinaajiri takribani asilimia 70 ya wataanzania na ndizo zinazalisha malighafi ya Viwandani. **HIVYO BASI** Kamati inashauri Serikali kuelekeza fedha kwenye sekta hizo ili kuchochea ukuaji wa uchumi wa viwanda, kupanua fursa ya ajira na kuboresha miundombinu ya uchumi na kuimarisha upatikanaji wa huduma bora za jamii.
- 7.8. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** Kamati imebaini kwamba hatua ya Serikali ya kusamehe riba na adhabu zitokanazo na makosa ya Kodi “Tax

Amnesty” imeonyesha mafanikio makubwa sana na Serikali imefanikiwa kukusanya zaidi ya Shilingi bilioni 200 hatua hii ni ya kupongezwa. **HIVYO BASI** Kamati inashauri yafuatayo ili kiasi cha **Shilingi bilioni 720.6** ziweze kupatikana katika kipindi cha nusu ya pili cha mwaka 2018/2019.

- i) Kwanza, kuharakisha kushughulikia **maombi 3,371** yaliyobaki katika **maombi 9,070** yaliyopokelewa; na
- ii) Pili, kuharakisha kusikiliza kesi za kodi ambazo ziko kwenye ngazi ya Bodi na Bodi ya Rufaa;

7.9. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** Serikali imekusanya chini ya **asilimia 35** ya kodi ya majengo kwa Halmashauri zote nchini. NA KWA KUWA kuna baadhi ya Halmashauri ambazo Serikali haijaweza kukusanya kiasi chochote kutokana na ukweli kwamba kodi hii inalipwa mara moja kwa mwaka na inatarajiwa kulipwa mwishoni mwa mwaka, **HIVYO BASI** Kamati ina mapendekezo yafuatayo: -

- i) Kwa maeneo ambayo TRA hawajaweza kuyafikia kutokana na uwezo mdogo wa rasilimali watu na fedha ni vema wakaingia mikataba ya ufanisi (performance contract) na Halmashauri ili zikusanye kwa niaba yake;
- ii) Kodi hii iruhusiwe kulipwa kwa awamu yaani “*Installment*” ili mapato yanayopatikana yatumike katika mwaka husika na si kusubiria hadi mwisho wa mwaka; na
- iii) Kutumia teknolojia ya *satellite* kutambua nyumba zilipo ili kurahisisha ukusanyaji wa kodi hii.

- 7.10. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** michezo ya kubahatisha imekuwa ikikua kwa kasi sana nchini, aidha michezo hii kwa asili yake si ya kiuzalishaji hivyo haina mlolongo wa thamani (value chain). **NA KWA KUWA** michezo nchini inaendeshwa kwa mujibu wa sheria, michezo hii ina madhara makubwa sana kwa Taifa. **HIVYO BASI**, Kamati inaishauri Serikali kuendelea kuongeza kodi kwenye mapato anayopata mchezaji “*Tax on wining*” ili kupata mapato zaidi na wakati huo huo kupunguza ushiriki. Vilevile Serikali inaweza kuweka kiwango cha dau la chini “*minimum bets*” ambalo mshiriki atapaswa kuwa nalo ili aweze kushiriki michezo hizo. Kinyume na ilivyo hivi sasa ambapo kiwango cha chini ni Shilingi 500 ambacho hata mtoto chini ya miaka 18 anaweza kukipata.
- 7.11. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** Serikali imeanzisha mfumo wa Akaunti Jumuiifu ya Fedha (TSA). **NA KWA KUWA** mfumo huo bado unakabiliwa na changamoto mbalimbali kama vile ucheleweshwaji wa malipo kutokana na kukosekana kwa mtandao wa uhakika “*Network*” pamoja na uwepo kwa mkongo wa Taifa. **HIVYO BASI** Kamati inashauri Serikali kuhakikisha upatikanaji wa mtandao wa uhakika ili kuleta ufanisi.
- 7.12. **Mheshimiwa Spika, KWA KUWA** utekelezaji wa Bajeti katika kipindi cha nusu ya pili ya mwaka wa fedha huwa haiwasilishwi Bungeni na badala yake huwasilishwa miezi minne tu hadi mwezi Aprili pindi Waziri wa fedha anapowasilisha Bajeti ya Serikali. **NA KWA KUWA** Kamati ya Bajeti na Bunge halipati nafasi ya kujadili utekelezaji wa Bajeti ya Serikali katika kipindi cha nusu ya pili ya Mwaka wa fedha Januari - Juni. **HIVYO BASI**, Kamati inaishauri Serikali kuwasilisha Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Serikali katika kipindi cha nusu ya pili ya mwaka yaani January- June kati ya mwezi wa nane na wa tisa kila mwaka ili kamati ipate fursa ya kuishauri Serikali kikamilifu.

7.13. Mheshimiwa Spika, **KWA KUWA** Mabadiliko yanayofanywa na Baraza la Mawaziri wa Fedha, Uwekezaji na Biashara wa Afrika Mashariki hayawezi kubadilishwa na Bunge na badala yake hupitishwa kama yalivyoletwa kwa sababu hakuna Sheria wala Kanuni inayomlazimisha Waziri wa Fedha kuyapitisha kwenye kamati kwa niaba ya Bunge ama kuyaleta Bungeni kabla ya kwenda katika vikao vya Afrika Mashariki. **NA KWA KUWA** mabadiliko hayo mara nyingine huleta athari kwa Sekta Binafsi nchini. **HIVYO BASI**, Kamati inalishauri Bunge lako kutunga kanuni itakayomtaka Waziri wa Fedha kuyawasilisha Mapendekezo hayo kwenye Kamati au Bungeni kabla ya kuyapeleka katika Vikao vya maamuzi vya Afrika Mashariki.

8.0. HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, naomba nihitimishe kwa kukushukuru wewe Mheshimiwa Spika na Naibu Spika kwa miongozo yenu ambayo mmekuwa mkitupatia Wabunge. Namshukuru Waziri wa Fedha na Mipango, Mheshimiwa Dkt. Philip I. Mpango, Mb na Naibu Waziri Dkt. Ashatu Kijaji kwa ushirikiano wao kwa Kamati. Nawashukuru pia wataalam wote kutoka Wizara ya Fedha na Mipango ambao walishirikiana na Kamati katika hatua zote za kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Serikali kwa kipindi cha Nusu mwaka 2018/2019.

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati hii kwa umakini wao katika kujadili na kutoa ushauri na maoni mbalimbali yaliyohusu Taarifa hiyo. Naomba kuwatambua Wajumbe hao kama ifauatavyo: -

1. Mhe. George Boniface Simbachawene, Mb – Mwenyekiti
2. Mhe. Mashimba Mashauri Ndaki, Mb – Makamu Mwenyekiti
3. Mhe. David Ernest Silinde, Mb
4. Mhe. Dkt. Immaculate Sware Semesi, Mb

5. Mhe. Mbaraka Kitwana Dau, Mb
6. Mhe. Mendrad Lutengano Kigola, Mb
7. Mhe. Maria Ndilla Kangoye, Mb
8. Mhe. Oran Manase Njeza, Mb
9. Mhe. Riziki Said Lulida, Mb
10. Mhe. Freeman Aikael Mbowe, Mb
11. Mhe. Hasna Sudi Katunda Mwilima, Mb
12. Mhe. Makame Kassim Makame, Mb
13. Mhe. Balozi Adadi Mohamed Rajab, Mb
14. Mhe. Abdallah Majurah Bulembo, Mb
15. Mhe. Prof. Anna Kajumulo Tibaijuka, Mb
16. Mhe. Stephen Julius Masele, Mb
17. Mhe. Ali Hassan Omar, Mb
18. Mhe. Martha Jachi Umbulla, Mb
19. Mhe. Dkt. Dalaly Peter Kafumu, Mb
20. Mhe. Albert Obama Ntabaliba, Mb
21. Mhe. Marwa Ryoba Chacha, Mb
22. Mhe. Balozi Dkt. Diodorus Buberwa Kamala, Mb
23. Mhe. Andrew John Chenge, Mb
24. Mhe. Hussein Mohamed Bashe, Mb
25. Mhe. Shally Josepha Raymond, Mb
26. Mhe. Suleiman Ahmed Saddiq, Mb

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya kipekee kabisa, napenda kuchukua fursa hii kumshukuru Ndg. Stephen Kagaigai, Katibu wa Bunge kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake katika kipindi chote. Aidha, napenda kuishukuru Sekretarieti ya Kamati ya Bajeti ikiongozwa na Kaimu Mkurugenzi Ndg. Lina Kitosi, Kaimu Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Michael Kadebe na Makatibu wa Kamati hii Ndg. Godfrey Godwin, Emmanuel Rhobi, Maombi Kakozi na Lilian Masabala kwa kuratibu shughuli za Kamati pamoja na kutoa ushauri wa kitaalam na hatimaye kukamilika kwa taarifa hii kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja na naomba kuwasilisha.

George B. Simbachawene, Mb

MWENYEKITI

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

2 Februari, 2019